

^HAVRUPA HAKSIZ FİİL HUKUKU İLKELERİNDE TEHLİKE SORUMLULUĞU VE TÜRK HUKUKU İLE KISACA KARŞILAŞTIRILMASI

*Doç. Dr. Metin İKİZLER**

GİRİŞ

Günümüzde Avrupa Birliği düzeyinde, bütünleşme sürecinin bir görünümü olarak, hukukun mümkün olduğunca yeknesaklaşması ya da uyumlu hâle getirilmesine ilişkin çalışmalar¹ yürütülmektedir. Böylece müşterek Avrupa Medeni Hukukuna ulaşılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda Haksız Fiil Hukuku konusunda da önemli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların odağında bulunan kuruluşlardan biri, Haksız Fiil ve Sigorta Hukuku Avrupa Merkezi (HFSAM)-ECTIL² adıyla anılmaktadır. Bir diğeri Avrupa Haksız Fiil Grubu³/Komisyonu'dur. Merkezi Viyana'da bulunan HFSAM ile yakın işbirliği içindeki⁴ Grup, henüz Tilburg grubu olarak

^H Hakem incelemesinden geçmiştir.

* Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı

¹ Avrupa haksız fiil hukukunun uyumlulaştırılması hakkında Bkz. **Wagner**, G.; The Project of Harmonizing European Tort Law, in: European Tort Law 2005, Tort and Insurance Law Yearbook, ed. By Koziol, H/Steininger B.C., Wien 2006, s. 650 vd.; **Basedow**, J.; Avrupa Özel Hukukunun Doğuşu, (Çeviren: **Oğuz**, A.), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Der., Cilt: 52, Sa. 3, 2003, s. 8 vd., 15-16; Avrupa Haksız Fiil Hukuku (Temel) İlkeleri, Türk Borçlar Kanunu Genel Gerekçesinde de sözü edilen ilkelere dendir. Bkz. Genel Gerekçe, (I. Genel Olarak).

² European Centre of Tort and Insurance Law, Der Europäische Zentrum für Schadenersatz und Versicherungsrecht.

³ European Group on Tort Law (EGTL).

⁴ Bkz. [http://www.ectil.org/\(introduction\)](http://www.ectil.org/(introduction)), (erişim tarihi: 02.07.2014); [http://www.egtl.org/\(home\)](http://www.egtl.org/(home)), (erişim tarihi: 02.07.2014).

anıldığı dönemden bu yana, geniş katılımlarla haksız fiil hukuku alanında çalışmalar yürütmüştür. Nihayet Mayıs 2005 yılında, Grubun, “Avrupa Haksız Fiil Hukuku İlkeleri (AHFİ)-PETL⁵” adıyla haksız fiil hukukuna ilişkin temel ilkeleri bir araya toplayan ve Avrupa ülkelerine hitap eden çalışması kamuoyuna duyurulmuştur⁶.

Avrupa Birliği'nin üyesi olmamasına rağmen, Birlik düzeyinde yürütülen çalışmalar ve bu arada AHFİ, İsviçre hukuk doktrinince de izlenmektedir⁷. İsviçre hukukunda sorumluluk hukuku alanında yapılması düşünülen değişiklik çalışmalarında, AHFİ'nin dikkate alınmadığını söylemek yanlış olur. Öte yandan, başka hukukları da etkileyen hukuk sistemiyle, İsviçre Hukukunu HFSAM ve Avrupa Haksız Fiil Grubu da göz ardı etmemektedir. Nitekim Avrupa düzeyinde yapılan karşılaştırmalı çalışmalarda seçilen ülkelerden birisi de genellikle İsviçre olmaktadır⁸.

Avrupa'da yaşanan bütünleşme ve hatta birleşme süreci düşünüldüğünde, Avrupa Birliği'ne Türkiye'nin katılım hedefi de dikkate alındığında, Birlik düzeyindeki sorumluluk hukukuna ilişkin çalışmalar Türk hukuku açısından da izlenmeye değerdir.

AHFİ'nin bu bakımdan incelenmeye değer ilkelerinden biri de tehlike sorumluluğuna ilişkindir. Tehlike sorumluluğu AHFİ'de genel kural ile düzenlemiştir.1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6098 sayılı yeni Türk Borçlar Kanunu'nda da tehlike sorumluluğuna ilişkin genel kurala yer verilmiştir (m. 71). Böyle bir düzenleme 818 sayılı önceki Borçlar

⁵ Principles of European Tort Law, Grundsätze eines Europäischen Deliktsrechts.

⁶ Süreç ve kurumlarla ilgili bkz. **Neethling, J.**; Toward a European Ius Commune in Tort Law: a Practical Experience, *Fundamina: A Journal of Legal History*, Vol. 12, 1/2006, s. 81-83; **Koch, B. A.**; The “Principles of European Tort Law”, *ERA Forum*, 8/2007, s. 107-108.

⁷ Bkz. **Widmer, P.**; Ein erster Schritt zu einem europäischen Haftpflichtrecht?, *HAVE* 3/2005, s. 246.

⁸ Örneğin, kişiye verilen zararların (Personenschaden, personal injury) tazmini konusunda Avrupa düzeyinde yapılan ve 2002 yılında yayımlanan çalışma. Bkz. **Koch B. A/Koziol, H.** (Hrsg): Compensation for Personal Injury in a Comparative Perspective, *Tort and Insurance Law*, Band: 4, Wien/Newyork 2002. Çalışmada mercek altına alınan diğer ülkeler ise şunlardır: Almanya, Belçika, İngiltere, Fransa, İtalya, Hollanda, Avusturya, İsveç ve İspanya.

Kanunu'nda yoktu. Dolayısıyla tehlike sorumluluğuna ilişkin TBK m. 71, hukukumuz açısından yeni bir düzenlemedir.

Bu çalışmada yukarıda ifade edilen anlayış ile Avrupa Birliği sürecindeki Türk Hukukunun 6098 sayılı Kanun ile kazandığı tehlike sorumluluğuna ilişkin genel kuralının, Avrupa Haksız Fiil Hukuku İlkelerindeki⁹ düzenleme ile kısa bir karşılaştırması yapılacak, böylece iki kural arasındaki temel benzerlik ve farklar ortaya konmaya çalışılacaktır.

I. AHFİ'NİN BAĞLAYICI OLMAMASI

AHFİ, Avrupa Birliği üyesi ülkeler için bağlayıcı nitelik taşıyan bir kurallar topluluğu değildir. Bu çalışmanın amacı ve önemi, haksız fiil alanında Avrupa'daki çeşitli hukuk sistemleri için kabul görebilecek ilkeleri benimsemektir. Yoksa bu konuda katı kurallar getirmek değildir¹⁰. Yukarıda ifade edildiği gibi, AHFİ bir ilkeler bütünüdür ve haksız fiil hukukuna ilişkin Avrupa düzeyinde bir müşterek anlayış temeline ve temel değerler sistemine ulaşmayı hedeflemektedir¹¹.

II. AHFİ'NİN HAKSIZ FİİL HUKUKUNA İLİŞKİN GENEL YAKLAŞIMI

AHFİ'nin kusursuz sorumluluğa ilişkin ilkelerine geçmeden önce haksız fiil hukukuna genel yaklaşımı¹² üzerinde kısaca durmakta yarar vardır. Bu anlamda AHFİ'de ilk hüküm olarak haksız fiil hukukundaki temel bir

⁹ Bu çalışmada PETL üzerinde yoğunlaşmaktadır. Avrupa'da tehlike sorumluluğu konusunda yürütülen başka çalışmalar da vardır. Örneğin, Akit Dışı Borçlara İlişkin Avrupa Hukuku İlkeleri (Principles of European Law on Extra-Contractual Obligations, PEL) için bkz. **Büyüksağış, E.**; Tehlike Esasına Dayanan Genel Sorumluluk Kuralı Üzerine Eleştirel Değerlendirmeler, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8/2006, s. 3 vd.; ayrıca bkz. **Öztekin, G.**; Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Birliği Düzenlemesi, İstanbul 2006, s. 1 vd. Bu ilkeler Avrupa Medeni Kanunu Çalışma Grubu (Study Group on a European Civil Code) tarafından hazırlanmıştır. Grubun internet adresi www.sgecc.net şeklindedir.

¹⁰ **Koch**, in: ERA, 108-109.

¹¹ Bkz. **Koziol, H.**; Der österreichische Entwurf eines neuen Schadenersatzrechts, HAVE 4/2005, s. 311.

¹² Bkz. **Koch**, in: ERA, 111 vd.

ilkeye yer verilmiştir. Bu ilkeyle, başkasına zarar verenlerin, yasa gereği bu zarardan sorumlu tutulabilmeleri kaydıyla, verdikleri zararları tazmin etmeleri gerektiği vurgulanmıştır [m. 1:100(1)]. Bu ilke, bir başkasının doğan zarardan sorumlu tutulması için özel bir neden olmadıkça, herkesin kendi zararına kendisinin katlanması gerektiği yönündeki temel düşünceye dayanmaktadır¹³.

AHFİ’de aynı maddenin 2. fıkrasında ise, üç bent hâlinde zarardan sorumluluk nedenleri sıralanmıştır. Burada ilk sıra, doğal olarak, kusurlu davranışlarla başkalarına zarar vermeye ayrılmıştır. İkinci sırada, alışılmışın ötesinde tehlike arz eden faaliyetler ile başkalarına zarar verilmesi yer almaktadır. Sonuncu bentte ise, kendisine verilen işi yerine getirirken başkalarına zarar veren yardımcı kişilerin davranışlarından sorumluluk bulunmaktadır. Bu tip sayımlara, yasal metinlerde hemen haksız fiil hukukunun başında bir temel norm ya da genel ilke içinde yer verilmek istenmesinde, kuşkusuz hem hukuk düzenlerinin birbirlerine yaklaştırılması hem de belki de bu heyecanla haksız fiil sorumluluğu alanında -sorumluluğun kaynaklarını genel olarak gösteren- temel ilkelere sahip olunması hedefinin etkileri vardır¹⁴.

6098 sayılı TBK’da böyle bir genel kural yer almamış olmakla birlikte, Türk hukuku açısından da bu sorumluluk nedenleri konusunda farklı bir anlayış taşındığı söylenemez. TBK m. 49’da haksız fiilden doğan borç ilişkilerinde sorumluluğun genel olarak zarar verenin kusurlu davranışından doğacağı esası benimsenmiştir. Burada, Türk Hukukunda kusur sorumluluğunun asıl olduğunu ifade etmeye belki gerek bile yoktur. Kusur sorumluluğu, tehlike sorumluluğu ve adam çalıştırmanın sorumluluğu (m. 66), AHFİ’deki üç bendi karşılar. Diğer yandan belirtmek gerekir ki, AHFİ m. 1:100(2)’de zarardan sorumluluğu doğuran nedenler *özellikle şunlardır* şeklinde bir sayım vardır. Dolayısıyla bu hâliyle AHFİ’nin temel ilkesi (Basic norm, Grundnorm), hemen aşağıda değinileceği üzere, diğer çeşitli kusursuz sorumluluk hâllerini dışlayıcı değildir.

¹³ Bkz. **Koziol**, 311; ayrıca bkz. **Widmer**, 246.

¹⁴ Avusturya hukuku açısından bak ve karşı. **Koziol**, 310-311.

III. AHFİ'DE YER VERİLEN TEHLİKE SORUMLULUĞUNA İLİŞKİN İLKELER

A. Tehlike Sorumluluğunun Genel Esasları

Tehlike sorumluluğu, İngilizce metinde *Strict liability*, Almanca metinde *Gefährdungshaftung* başlığı altında AHFİ'nin *Sorumluluk Esasları* adını taşıyan üçüncü başlığının 5. bölümünde düzenlenmektedir. Beşinci bölüm tüm kusursuz sorumluluk hâllerini kapsamamakta; sadece tehlike sorumluluğunu konu almaktadır. Nitekim Türk hukuku da dâhil, Avrupa'daki çeşitli disiplinlerce kusursuz sorumluluk içinde değerlendirilebilen ev başkanının sorumluluğu¹⁵ veya adam çalıştırmanın sorumluluğu¹⁶ gibi bazı sorumluluk hâlleri AHFİ'de başka yerlerde (m. 6:101, 6:102) düzenlenmiştir¹⁷. *Strict liability* başlığı altında düzenlenen ilke ise, tehlikeli faaliyetlere ilişkindir (m. 5:101).

Buna göre, tehlikeli bir faaliyette bulunan, bu faaliyetin yol açtığı ve bu tür bir faaliyetin taşıdığı tehlike için tipik görülebilecek zarardan kusursuz olarak sorumludur [m. 5:101 (1)]. AHFİ'de hemen bunu takip eden fıkra da hangi tür faaliyetlerin tehlikeli kabul edileceğine açıklık getirilmiştir. Nitekim yönetiminde ya da işletilmesinde gerekli tüm özen gösterilse dahi, öngörülebilir¹⁸ ve oldukça önemli zarar riski/tehlikesi taşıyan faaliyetler bu tür faaliyetlerdendir. Bu anlamda, kent merkezindeki bir binanın patlayıcı maddelerle yıkılması hükmün kapsamına girerken; yerleşim yerlerinden oldukça uzak insansız bir test sahasında aynı faaliyetin yürütülmesi kapsam

¹⁵ Bkz. TMK m. 369.

¹⁶ Bkz. TBK. m. 66.

¹⁷ **Koch**, B. A.; *Strict Liability*, in: *Principles of European Tort Law, Text and Commentary*, ed. by European Group on Tort Law, Wien 2005, s.102, N. 4.

¹⁸ "PETL 5. 101 (2a) maddesi de, üreticilerin sorumluluğuna ilişkin AB Yönergesi'nin 7(e) maddesi gibi, bir faaliyetin arzettiği tehlikenin faaliyetin yürütülmesi sırasında henüz bilinmiyor olması durumunda, tehlike sorumluluğu öngören genel sorumluluk kuralının uygulanmayacağını öngörmektedir. Bu düzenlemeye göre gelişim riski (Entwicklungsrisiko), faaliyetin yürütülmesinde kullanılan malzeme, araç ya da güçlerin faaliyetin başlangıcında ortaya çıkardığı tüm zararlar için sorumluluktan kurtuluş kanıtı teşkil eder." **Büyüksağış**, 13; Gelişim riski konusunda ayrıca bkz. **Büyüksağış**, 13 dn. 34'te anılan kaynaklar.

dışı kalabilir¹⁹. Bundan başka, yukarıdaki koşulu karşılayan faaliyet, aynı zamanda toplumda genel olarak başvuru, yaygın olarak icra edilen bir faaliyet olmamalıdır. Böylece, tehlikenin sıradanlaştığı, genel hükmün kapsamına giren faaliyetin günlük sayılamayacak türden özel bir tehlike arz etmediği durumlarda²⁰ AHFİ anlamında tehlikeli bir faaliyetten söz edilememektedir. Bu bakımdan AHFİ'deki tehlike sorumluluğu, alışılmışın ötesinde/olağanı aşan/makul karşılanamayacak derecedeki²¹ tehlikeli faaliyetler (Abnormally dangerous activity, Außergewöhnlich gefährliche Aktivität) içindir.

Zarar riskinin *önemli* (significant, signifikant) olup olmadığında ise zararın gerçekleşme olasılığı (sıklığı) ve ağırlığı belirleyici faktörlerdir [bkz. m.5:101 (3)].

AHFİ'de öngörülen tehlike sorumluluğunun doğması için, faaliyetin taşıdığı tipik tehlikenin gerçekleşmesi aranır²². Dolayısıyla, kusursuz sorumluluktan söz edebilmek için öncelikle, zararın nedeninin tipik tehlike olduğunun ispatlanması gerekecektir. Örneğin, bir depoda saklanan havai fişeklerin patlaması hâlinde, havai fişekler için tipik olan, işin tabiatından kaynaklanan bir risk/tehlike gerçekleşmiş olmaktadır. Gerçekten de, bu tür şey-

¹⁹ **Koch**, in: PETL, s. 109, N. 22.

²⁰ **Büyüksağış**, 10-11.

²¹ Orijinal metinde geçen abnormally ya da außergewöhnlich ifadelerine ve daha çok da düzenlemenin amacına uygun olarak AHFİ anlamında tehlikeli faaliyetin; günlük yaşamın parçası hâline gelmiş, günlük yaşamda sıkça karşılaşıldığı için normal algılanabilen tehlike faaliyetlerden daha fazla, olağanı aşan, aşırı tehlikeli faaliyet şeklinde anlaşılması gerekir. **Büyüksağış** PETL m. 5:101'deki bu ifadeyi "...makul kabul edilemeyecek derecede tehlikeli faaliyette bulunan..." şeklinde Türkçe'ye aktarmaktadır. (**Büyüksağış**, 4). Öğretide aynı kavramı ifade etmek üzere "alışılmışın ötesinde tehlike arz eden faaliyetten" de söz edilebilmektedir. **Erişgin**, N.; Türk Borçlar Kanunu Madde 71: Genel Tehlike Sorumluluğu, Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu, (Derleyen: **Kırca**, Ç.), İstanbul 2013, s. 71 dn. 51; Avrupa Haksız Fiil Grubunun internet sayfasındaki AHFİ'nin Türkçe çevirisinde de kavramı karşılamak üzere "alışılmışın ötesinde tehlike arz eden faaliyetten" söz edilmektedir. [http://www.egtl.org/\(principles\)](http://www.egtl.org/(principles)) (erişim tarihi: 29.08.2014). Paragrafın başında belirtilen anlamı karşılamak üzere, bu çalışmada -İlkelerin çevirisinde de tercih edildiği için- "alışılmışın ötesinde" ifadesi kullanılacaktır.

²² **Koch**, in: PETL, s. 105, N. 5.

lerin tehlikesi için, istenmeyen patlamaların olması ve böylece bu patlamadan zarar doğması tipik bir durumdur. Buna karşın, çalışanlardan birinin taşırken havai fişek kutusunu yoldan geçen birinin üzerine düşürmesi ve bundan dolayı kişinin yaralanması hâlinde, artık havai fişegin taşıdığı, alışılmışın ötesinde tehlike arzeden faaliyet için tipik görülebilecek bir zarardan söz edilemez. Burada zarar -havai fişekten doğan tehlike ile bağlantı kurmak açısından- belki kutunun ağırlığından kaynaklanıyor görülebilir ki, bu da tipiklik engeline takılarak tehlikeli faaliyetten sorumluluğun kapsamı dışında kalacaktır²³.

Öte yandan, yukarıda ifade edildiği gibi, günlük sayılamayacak türden tehlike arzeden faaliyetler, AHFİ anlamında tehlikeli faaliyet; alışılmışın ötesinde tehlike arzeden faaliyet olarak görülmektedir. [m.5:101 (2)b]. Bu anlamda, toplumdaki kişilerin büyük bir bölümünün yürüttüğü bir faaliyetin taşıdığı tipik tehlike, olağanı aşan düzeyde/alışılmışın ötesinde tehlikeli kabul edilmez²⁴. AHFİ açısından, tehlike konusu faaliyetin toplumdaki yaygınlığı kusursuz sorumluluk ilkesinin uygulanmasını önlemektedir. Böylece motorlu araçların kullanımından/işletilmesinden doğan tehlikeler AHFİ açısından tehlike bir faaliyet değildir ve dolayısıyla bu bakımdan kusursuz sorumluluk konusu olmaz. Patlayıcı niteliği yüksek kimyasalların büyük bir taşıma aracıyla (örneğin tır ile) nakledilmesi ise AHFİ kapsamına sokulabilir²⁵. Yine, yılbaşı gibi özel zamanlarda toplumun geneli tarafından âdet üzere birkaç havai fişek atılmasından doğan tehlikeler olağan görülebilecekken; büyük çaptaki, daha çok, güçlü ve uzun ömürlü havai fişeklerle²⁶

²³ **Koch**, in: PETL, s. 105, N. 5.

²⁴ Tehlike sorumluluğunda benzer yaklaşıma sahip Amerikan Hukuku için bkz. **Nolan**, V. E./**Ursin**, E.; The Revitalization of Hazardous Activity Strict Liability, North Carolina Law Review, Vol. 65, 1987, s. 265-266. Nitekim AHFİ'nin tehlike sorumluluğuna ilişkin düzenlemesi, İsviçre ve Amerikan hukuklarının bir karması olarak görülebilmektedir. Bkz. **Neethling**, 91 ve aynı sayfada dn. 66'da anılan kaynaklar.

²⁵ **Koch**, in: PETL, s. 107, N. 9.

²⁶ Havai fişeklerin atılmasının/ateşlenmesinin tehlikeli faaliyet olarak nitelendirilmesi ile ilgili bkz. **Büyüksağış**, E./**vanBoom**, W. H.; Strict Liability in Contemporary European Codification: Torn Between Objects, Activities, and Their Risks, Georgetown Journal of International Law, Vol. 44, 2/2013, s. 615-616 ve dn. 27'de anılan karar.

yapılan organizasyonlar alışılmışın ötesinde tehlike arzeden faaliyet olarak kabul edilebilecektir²⁷.

AHFİ m. 5:101 hükmünde, Avrupa düzeyinde kabul edilebilir, tehlike sorumluluğuna ilişkin genel bir ilke getirildikten sonra, m. 5:102 (1)'de, ulusal hukuk düzenlerinin başka tehlikeli faaliyetler için de kusursuz sorumluluk öngörebileceğine yer verilmiştir. Hatta bu tür tehlikeli faaliyetlerin, alışılmışın ötesinde tehlike arzemesinin de gerekmediği açıkça vurgulanmıştır. Böylece AHFİ açısından kusursuz sorumluluk kapsamı dışında bırakılan, motorlu araç işletilmesinden doğan sorumluluğun, hukukumuzda olduğu gibi, ulusal kanunlarca kusursuz sorumluluk kapsamına alınması AHFİ'ye aykırı olmamaktadır. Diğer yandan, ulusal hukuk düzenleri aksini öngörmedikçe, m.5:101'deki ana kuraldan hareketle, yeni kusursuz sorumluluk kategorilerinin kıyas yoluyla belirlenebileceği de ilkeler arasında yer almıştır [m. 5:102 (2)]. Bir başka deyişle, tehlike sorumluluğu kuralları kıyas yoluyla benzer tehlike arzeden faaliyetlere de uygulanabilir.

Yukarıda sözü edilen, AHFİ'de tehlikeli faaliyetlerden doğan kusursuz sorumluluk -özellikle faaliyet- anlayışının, AHFİ m.5 hükmünün kapsamını pratikte oldukça daralttığı ve yalnızca birkaç faaliyet tipi ile sınırlı kıldığı ifade edilmektedir²⁸. Bu açıdan da ulusal hukuklara atıfta bulunulması ve bu yapılırken *alışılmışın ötesinde tehlikeliliğin* aranmasından vazgeçilmesi önemlidir. Tüm bunlar sonucunda söylenebilir ki, tehlike sorumluluğuna ilişkin hükmüyle AHFİ, bu alanda asgari standartları farklı ulusal hukuklarca kabul edilebilir şekilde ilkeleştirmeye yönelmiştir²⁹, yoksa kusursuz sorumluluğu mümkün olduğunca sınırlandırmaya değil.

B. Özene Dayalı Bir Kurtuluş Kanıtının Olmaması

AHFİ'de bazı durumlarda tehlike sorumluluğunun ortadan kalkacağı ya da sınırlanabileceği düzenlenmiştir. Gerçekten de m. 7:102 (1)'de yer alan ilkeye göre; zarar öngörülemez ve önüne geçilemez (yani kaçınılmaz)

²⁷ **Koch**, in: PETL, s. 107, N. 9.

²⁸ Bkz. **Widmer**, 247 ve dn. 18; **Koch**, in: PETL, s. 109, N. 21.

²⁹ Bkz. **Oertel**, C.; Objektive Haftung in Europa, Rechtsvergleichende Untersuchung zur Weiterentwicklung der verschuldensunabhängigen Haftung im europäischen Privatrecht, Tübingen 2010, s. 258.

olağanüstü bir doğa olayından gerçekleşmişse ki burada kastedilen mücbir sebeptir (force majeure), sorumluluk tamamen ya da kısmen ortadan kalkacaktır. Aynı esas, üçüncü bir kişinin öngörülemez ve önüne geçilemez bir davranışından doğan zararlarda da geçerlidir [m. 7:102 (2)]. AHFİ’de zarar görenin kusurunun da sorumluluk üzerinde etkili olduğu, onu tamamen ya da kısmen ortadan kaldırabileceği ayrıca (m. 8’de) ifade edilmiştir.

AHFİ’nin yukarıda değinilen 7. maddesinde yer alan mücbir sebep ve üçüncü kişinin ağır kusuru hâllerinin aslında nedensellik bağı ile ilgili olduğu görülmektedir. Gerçekten de bunların dışında kalan, özen ölçüsüne göre etki doğuracak bir kurtuluş kanıtından (beyyinesinden), AHFİ’de ne 5. ne de 7. maddede söz edilmektedir. Bu bakımdan tehlikeli faaliyetten kusursuz sorumlu olan, hem objektif hem de sübjektif açıdan gerekli ve hatta azami özeni gösterdiğini ispatlarsa dahi sorumluluktan kurtulamayacaktır³⁰.

IV. AHFİ İLE BENZERLİK VE FARKLARI AÇISINDAN TÜRK HUKUKUNDA TEHLİKE SORUMLULUĞU

A. Tehlike Sorumluluğunun Genel İlke ile Düzenlenmesi

1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 818 sayılı önceki Borçlar Kanunu’ndan farklı olarak, tehlike sorumluluğuna ilişkin bir genel kural/ilke taşımaktadır. Böylece, tehlike sorumluluğunu genel ilkeyle düzenleme anlayışının hem AHFİ hem de Türk hukukunda benimsendiği görülmektedir.

Burada kaydetmek gerekir ki, AHFİ’nin tehlike sorumluluğuna ilişkin ilkesinin oluşum sürecinde, iki farklı öneriden; tehlikeli faaliyetlere ilişkin oldukça kapsamlı ve bu anlamda farklı hukukları daha fazla ortak noktada toplayacak olanı değil, tehlikeli faaliyetlere uygulanacak genel bir ilke öngöreni (böylece diğer konuları ulusal düzenlemelere bırakanı), Koch’a göre daha pragmatik olanı³¹ tercih edilmiştir³². Ancak bu, tehlike sorumlu-

³⁰ Koch, in: PETL, s. 105, N. 2.

³¹ Koch, in: PETL, s. 102 N. 6.

³² Bu konuda bkz. Koch, in: PETL, s. 102, N. 5-7; Koch, in: ERA, 113-114; ayrıca bkz. ve karşı. Wagner, 663, N. 32 vd.

luğu konusunda AHFİ ile Avrupa düzeyinde³³ genel ilke getirilmek istendiği gerçeğini değiştirmemektedir. TBK, tehlike sorumluluğuna ilişkin bir genel ilke taşımakla bu bakımdan -AHFİ bağlamında- Avrupa'daki temel eğilime uymuş olmaktadır.

Tehlike sorumluluğuna ilişkin bir genel ilkeye sahip olmak, yargıcın, mevzuatta açıkça belirtilmemiş faaliyetleri de tehlike sorumluluğu kapsamında kabul ederek kusursuz sorumluluk esasına göre çözümlemesini mümkün kılmaktadır³⁴. Tehlike sorumluluğunun genel bir hükme bağlanmasında, özel kurallarla her bir tehlike tipi için ayrı düzenlemeler getirmenin hem zor hem de pek tatmin edici bir çözüm olmadığı anlayışı ön plana ıkmaktadır³⁵.

Kuşkusuz bir hukuk düzeni, tehlikeli faaliyetlere karşı -gerek bilimsel gerekse yargısal içtihat noktasında- gayet hassas ve sonuçta kanun koyucusu bunlara karşı özel düzenlemeler getirmekte hızlı ise, genel ilkenin gerekliliği daha tartışılır olacaktır³⁶. Örneğin Avusturya hukukunda, tehlike sorumlu-

³³ Avrupa düzeyinde tehlike sorumluluğu konusunda genel kurala sahip ülkeler için bkz. **Eren**, F.; Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 16. Baskı, Ankara 2014, s. 504; **Korkusuz**, R.; Hukukumuzda Tehlike Sorumluluğu Uygulaması ve Yeni Borçlar Kanunu'ndaki Düzenlemesi, Tazminat ve Sorumluluk Hukuku Sempozyumu, 28-29 Mayıs 2009, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara 2009, s. 155.

³⁴ **Widmer**, 247; **Antalya**, G.; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt:1, 2. Baskı, İstanbul 2013, s. 657; **Üçışık**, G.; Tehlike Sorumluluğunun Genel Kural İle Düzenlenmesi, Tazminat ve Sorumluluk Hukuku Sempozyumu, 28-29 Mayıs 2009, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara 2009, s. 142-143.

³⁵ **Yavuz**, C.; Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'na Göre "Kusursuz Sorumluluk" Halleri ve İlkeleri, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Roma Hukukundan Modern Hukuka Sorumluluk Sempozyumu zel sayısı, Cilt: 14, Sa. 4, 2008, s. 60-61; Türk Borçlar Kanunu m. 71'in gerekçesinde bu anlayış řu şekilde ifadesini bulmuştur: "Borçlar Kanunumuzun kaynağını oluşturan İsviçre hukukunda, tehlike sorumluluğunun öngörüldüğü birçok özel kanun bulunduğu hlde, Hukukumuzda bu konuya ilişkin yeterli sayılabilecek yasal düzenlemelerin olmaması karşısında, söz konusu maddede tehlike sorumluluğunun genel ilkesinin belirtilmesi uygun görülmüştür."

³⁶ Bu konuda bkz. ve karş. **Erdem**, M.; Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Tehlike Sorumluluğu, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, 3-4 Haziran 2011, Sempozyum No:III, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, 2. Bası, İstanbul 2012, s. 213-214; **Tandoğan**, H.; Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ankara 1981, 39 vd.; **Yılmaz**, S.; Türk Borçlar Kanunu

luğuna ilişkin bir genel kurala gereksinim olup olmadığı öğretilerde tartışmalıdır. Bazı yazarlar, bu konuda bir genel kuralın varlığı hâlinde sorumluluğun artacağı kanaatindeyken³⁷, bazı yazarlar tehlikeli nesne ve donanımlarla ilgili birçok konuda zaten özel düzenlemelerin³⁸ bulunduğu, uygulamada kıyas yoluyla sanki böyle bir genel kural varmış gibi hareket edildiği³⁹ ve bu nedenle Avusturya hukuku için tehlike sorumluluğunu genel kuralla düzenlemenin pratikte çok fazla bir etkisinin olmayacağı kanaatinde dirler⁴⁰.

Türk hukukunda tehlikeli faaliyet vb. ile mücadelede yeteri kadar özel düzenlemenin bulunmadığı, m. 71'in gerekçesinde açıkça dile getirilmiştir. Bu nedenle tehlike sorumluluğuna ilişkin bir genel ilkeye duyulan gereksinim, m. 71 ile giderilmeye çalışılmıştır.

B. Sorumluluğun Koşulları

1. Genel Olarak

Yukarıda ifade edildiği gibi, Türk Borçlar Kanunu'nun 71. maddesinde tehlike sorumluluğunun genel ilkesi bulunmaktadır. Kanunun *Tehlike sorumluluğu* başlığını taşıyan maddesinin ilk fıkrasına göre; "Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa işleten müteselsilen sorumludur".

Tasarısında Sebep Sorumluluklarına İlişkin Yeni Hükümler, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 59, Sa. 3, 2010, s. 570-571; genel veya özel kuralla düzenlemenin lehinde ve aleyhindeki görüşler için bkz. **Tiftik**, M.; Türk Hukukunda Tehlike Sorumluluklarının Genel Kural ile Düzenlenmesi Sorunu, 2. Baskı, Ankara 2005, s. 61 vd., 97 vd.; **Uluslan**, İ.; Tehlike Sorumluluğu Üstüne, Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt: 4, Sa. 6, 1970, s. 56-57; **Eren**, 504.

³⁷ **Fischer-Czermak**, C.; Der Entwurf einer allgemeinen Gefährdungshaftung, Österreichische Notariatszeitung (ÖNZ) 2006, s. 8.

³⁸ Bu düzenlemeler için bkz. **Griss**, I.; Gefährdungshaftung, Unternehmerhaftung, Eingriffshaftung, in: Entwurf eines neuen österreichischen Schadenersatzrechts, Tort and Insurance Law, Vol. 15, hrsg. von. Griss, I/Kathrein, G/Koziol, H., Wien 2006, s. 57, N. 2.

³⁹ Bu yönde bkz. **Griss**, 57-58, N. 3.

⁴⁰ **Steininger**, B. A.; Austria, Reports, in: European Tort Law 2005, Tort and Insurance Law Yearbook, ed. By Koziol, H./Steininger B. C., Wien 2006, s. 123, N. 10.

Önemli ölçüde tehlike arz etmekten ne anlaşılacağı TBK m. 71/2'de ortaya konulmuştur. Buna göre, “Bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, bunun önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme olduğu kabul edilir” (c. 1). Ayrıca bazı işletmeler için özel bir tehlike sorumluluğu -herhangi bir kanunda- öngörülmüşse, benzer tehlike arzeden işletmelerin de önemli ölçüde tehlike arzettiği kabul edilir (TBK m. 71/2 c.2).

Önemli ölçüde tehlikelilik açısından, zararın sıklığını veya ağırlığını arama noktasında TBK ile AHFİ arasında uyum vardır. Her ikisi de sıkça meydana gelen ağır zararın varlığını, bir başka deyişle tehlikelilik için ağır zararı ve gerçekleşme olasılığının yüksekliğini birlikte aramamış; ikisinden birinin varlığını önemli ölçüde tehlikeli kabul edilmek için yeterli saymıştır. Metinlerde “veya” ifadesi -sıkça veya ağır- bu maksatla kullanılmıştır.

Tipiklikten, TBK m. 71'de açıkça söz edilmez. Bununla birlikte 71. maddenin gerekçesinde tipiklik unsurunu görmek mümkündür: “Maddenin birinci fıkrasında belirtilen ilkeye göre... Bu nedenle, önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyetlerini yürüten kişiler, bu faaliyetlerin gerektirdiği izni veya ruhsatı almış olsalar bile, tipik tehlike olgusunun doğurduğu tipik zarardan sorumlu olmaktan kurtulamazlar.” Görüldüğü gibi, Gerekecede metne yansımayan *tipik tehlike olgusunun doğurduğu tipik zarardan* söz edilerek, faaliyetten doğan herhangi bir tehlike ve zararın değil, kendisi için tehlike sorumluluğu öngörülen tehlike ve zararın madde kapsamına gireceği ifade edilmiştir. Aynı tipiklik anlayışı AHFİ'ye de hâkimdir. Dolayısıyla bu noktada da Türk hukuku ile AHFİ arasında uygunluk vardır.

TBK m. 71'in, bazı işletmeler için kanunda özel bir tehlike sorumluluğu öngörülmüşse benzer tehlike arzeden işletmelerin de önemli ölçüde tehlike arzeden işletme sayılacağına ilişkin, tehlike sorumluluğunda kıyasa olanak tanıyan⁴¹ hükmü de AHFİ ile uyumludur. Nitekim AHFİ'de tehlike sorumluluğu kurallarının kıyas yoluyla benzer tehlike arzeden faaliyetlere de

⁴¹ **Yavuz**, 61; konunun kıyas yoluna uygunluğu açısından bir değerlendirme için bkz. **Honsell**, H.; Die Reform der Gefährdungshaftung, <http://www.honsell.at/Publikationen/Aufsatzte.htm> (erişim tarihi: 29.08.2014), s. 12, 15 vd.

uygulanabileceği benimsenmiş ve fakat bu, ulusal düzenlemelerin kıyası yasaklamamış olması ön koşuluna bağlanmıştır [m.5:102 (2)]. Türk hukuku tehlike sorumluluğunda kıyasa olanak tanıyarak, AHFİ ile aynı çözümde buluşmuştur.

2. İşletme Faaliyeti

AHFİ ile TBK arasındaki önemli fark, tehlike olgusu üzerindedir. Bilindiği gibi tehlike sorumluluğu farklı olgulardan; örneğin bir faaliyetten, bir nesneden, bir tesisten, bir işletmeden doğabilir⁴². TBK m. 71’de yer alan tehlike sorumluluğunun genel ilkesi “işletme faaliyetleri” için öngörülmüştür. Dolayısıyla sadece işletmelerin tehlikeli faaliyetleri bu kapsama girer. Ne kadar tehlikeli olursa olsun bir işletme bünyesinde gerçekleşmeyen faaliyetler bu kapsama girmez. Yine, bir dinamit lokumunun önemli ölçüde tehlike arzeden bir nesne olduğu açık olsa bile, işletme faaliyeti kapsamında bulundurulmuyor veya kullanılmıyorsa, bir kimsenin konutunun deposunda saklanıyor ve bu sırada bir tehlike doğuruyorsa genel ilkenin kapsamı dışında kalacaktır.

İşletme ile ne kastedildiğine, ne maddede ne de madde gerekçesinde yer verilmiştir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na göre, ticari işletmeden kasıt; “esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütül(düğü) işletme”dir. (TTK m. 11/1). TBK m. 71’de işletmenin ticari nitelikte olması aranmadığından⁴³, kuşkusuz hem ticari işletmeler hem de esnaf işletmeleri Kanun’un kapsamındadır⁴⁴.

⁴² **Tiftik**, 32; **Ulusan**, Tehlike Sorumluluğu Üstüne, 37-38; **Erişgin**, 66-67, 73; ayrıca bu konuda bkz. **Oertel**, 260 vd.; **Büyüksağış/vanBoom**, 609 vd.

⁴³ **Oğuzman**, M. K./**Öz**, M. T.; Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Cilt:2, 10. Bası, İstanbul 2013, s. 191; **Sanlı**, K. C.; Kusursuz Sorumluluk Halleri, Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, (Derleyen: **İnceoğlu**, M. M.), İstanbul 2012, s. 77; **Erişgin**, 74.

⁴⁴ Hatta işletme ile kastedilen ekonomik faaliyet yapılan her türlü birim; ekonomik faaliyet ise kâr amacıyla olmasa bile, belirli bir bedel karşılığında mal ya da hizmet sunulması olarak düşünüldüğünde, gelir sağlamayı hedef tutmayan birimler de işletme olarak kabul edilebilecektir. **Sanlı**, 77. Rekabet hukukundaki “teşebbüs” kavramı bu mahiyettedir. 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’a göre teşebbüs; “Piyasada mal veya

Sonuçta, işletme faaliyetinden doğmayan tehlike, Türk hukukunda tehlike sorumluluğunun genel ilkesinin dışında kalır. AHFİ'nin genel kuralı ise, işletme faaliyetleri ile sınırlı değildir; “tehlikeli faaliyet” aranır ve “tehlike arz eden faaliyette bulunan kimse” doğan zarardan sorumlu tutulur. TBK’da “işletme faaliyeti” esas alınınca, sorumlu kişiler de, “işletme sahibi” ve varsa “işleten” olarak belirlenmiştir.

2005 tarihli Türk Borçlar Kanunu Tasarısı (Adalet Bakanlığı tarafından kurulan komisyon tarafından hazırlanan metin), bu noktada, AHFİ ile daha çok örtüşüyordu. “Önemli ölçüde tehlike arzeden faaliyetleri” kapsamına alıyordu⁴⁵. İşletme faaliyeti ile sınırlı bir kapsamı yoktu. Zarardan sorumlu kişi ise, doğal olarak, “Tehlikeli faaliyette bulunan kişi” idi. TBK’nın gerek genel gerekse madde gerekçesinde, Tasarıdaki çözümün terk edilmiş nedenine yer verilmemiştir⁴⁶.

hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzelkişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimleri” ifade eder (m. 3).

⁴⁵ **Büyüksağış**, tehlike sorumluluğunun temelinin -kusur sorumluluğu ve olağan sebep sorumluluğundan farklı olarak- bir faaliyet ya da nesneye özgü tehlikenin gerçekleşmesi olduğunu ortaya koyduktan sonra; Türk hukukunda, tehlike sorumluluğunun dayandığı temel açıklanırken, faaliyetin tehlikeliliği ya da faaliyet sırasında kullanılan nesnenin tehlikeliliği arasında bir ayırım yapılmadığını ifade etmiştir (s. 1, s. 2 dn.3). Tasarı hükmünün bu yönüyle değerlendirilmesi için bkz. **Büyüksağış**, 1-19; O dönemde, Tasarıdaki ifadenin “faaliyet, işletme veya tesis” şeklinde düzeltilmesi yönünde bir öneri için bkz. **Kuntalp E./Barlas, N./Ayanoğlu Morali, A./Çavuşoğlu Işıntan, P./İpek, M./Yaşar, M./Koç, S.**; Türk Borçlar Kanunu Tasarısı’na İlişkin Değerlendirmeler, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2005, s. 47; Bu konuda İsviçre Öntasarısı hakkında ayrıca bkz. **Honsell**, 12, 15 vd.

⁴⁶ Genel kuralın sadece işletme faaliyetini kapsamına alması ile ilgili değerlendirmeler için bkz. **Uluslan, İ.**; Türk Borçlar Kanununda Yer Alan Genel Tehlike Sorumluluğu Kuralına İlişkin Birkaç Tespit ve Hukuk Düzeni Tarafından Faaliyetine İzin Verilmiş Önemli Ölçüde Tehlike Arzeden İşletmelerin Yol Açtığı Zararların Uygun Bir Bedelle Denkleştirilmesi Sorunu, E-Journal of Yasar University (Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi), Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, Cilt: 8, Özel sayı, 2013, s. 2899; **Atamer, Y.**; Revize Edilmiş Türk Borçlar Kanunu Tasarısına İlişkin Değerlendirme ve Teklifler, Hukuki Perspektifler Dergisi, Sa. 6, 2006, s. 22; **Erdem**, 216; **Kuntalp/Barlas/Ayanoğlu Morali/Çavuşoğlu Işıntan/İpek/Yaşar/Koç**, s. 47; **Üçışık**, 143.

3. Alışılmışın Ötesinde Tehlike Arz Etme

Yukarıda değinildiği gibi, AHFİ'deki tehlike sorumluluğuna ilişkin genel ilke, alışılmışın dışındaki tehlikeli faaliyetler için öngörülmüştür. TBK m. 71'de böyle bir sınırlama bulunmamaktadır. TBK m. 71'in kapsamı, bu bakımdan, AHFİ'ye göre daha geniştir.

Diğer yandan belirtmek gerekir ki, TBK m. 71'de böyle bir sınırlamanın olmayışı AHFİ ile uyumsuzluk doğurmaz. Zira alışılmış (mutat) tehlikeli faaliyetler için ulusal düzeyde tehlike sorumluluğunun öngörülebileceği de, zaten ilkeler arasında yer almaktadır [m. 5:102 (1)]. Türk hukukunda motorlu araçların işletilmesinden doğan tehlike sorumluluğu konunun bir örneğidir.

Türk hukukuna TBK m. 71 ile tehlike sorumluluğuna ilişkin genel ilkenin girmesi, özel düzenlemelerin geçerliliğini etkilememiştir⁴⁷. Nitekim bu husus "Belirli bir tehlike hâli için öngörülen özel sorumluluk hükümleri saklıdır" kuralı ile Kanun'da açıkça ifade edilmiştir (m.71/3). Dolayısıyla 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda, 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu'nda ve diğer kanunlarda⁴⁸ bulunan tehlike sorumluluğu öngören hükümler bugün için de yürürlüktedir ve uygulanacaktır. Ayrıca Türk hukukunda, gelecekte de, tehlikeli sorumluluğu getiren özel düzenlemeler yapılabilecektir⁴⁹. TBK m. 71 bunu engellemediği gibi, genel kurala rağmen, daha sonra, bazı tehlikeli faaliyet ya da nesnelere doğan sorumluluğun ayrıca özel kurallara bağlanması AHFİ'ye de aykırı değildir.

TBK ile AHFİ arasındaki -yukarıdaki açıklama dolayısıyla burada değinilmesi gereken- bir diğer fark, TBK m. 71/son fıkrada tehlike sorumluluğu için fedakârlığın denkleştirilmesi esaslı bir düzenleme⁵⁰ yapılmış olmasıdır. Buna benzer bir düzenleme AHFİ'de bulunmamaktadır.

⁴⁷ **Oğuzman/Öz**, 193; bkz. **Saraç**, S.; Türk Borçlar Kanunu'nda Tehlike Sorumluluğu, İstanbul 2013, s. 80 vd.

⁴⁸ Bkz. **Antalya**, 655; **Tiftik**, 33; **Üçışık**, 132-133; **Korkusuz**, 159 vd.; **Erişgin**, 69-70; **Saraç**, 81.

⁴⁹ **Akkayan-Yıldırım**, A.; 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Kusursuz Sorumluluğun Özel Bir Türü Olarak Tehlike Sorumluluğu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 70, Sa. 1, 2012, s. 207; **Saraç**, 81.

⁵⁰ Bu hükmün nasıl anlaşılması gerektiği Türk hukukunda oldukça tartışmalıdır. Bkz. **Eren**, 505 vd.; **Oğuzman/Öz**, 194; **Ulusan**, Genel Tehlike Sorumluluğu Kuralı, 2901

4. Kurtuluş Kanıtının Olmaması

AHFİ’de olduğu gibi, Türk Hukukunda da TBK m. 71’de öngörülen tehlike sorumluluğu için kurtuluş kanıtı kabul edilmemiştir. O işte uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile, tipik tehlike olgusunun doğurduğu tipik zararın tazmini, işletme sahibi ve varsa işletenden istenebilir⁵¹.

SONUÇ

Tehlike sorumluluğu konusunda Avrupa Haksız Fiil Hukuku İlkeleri ile Türk Hukukunun temelde uyumlu olduğu görülmektedir.

Bu uygunlukta 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun önemli rolü vardır. Zira bu Kanun ile Türk Hukukuna tehlike sorumluluğunun genel ilkesi kazandırılmıştır. Avrupa ülkelerinin tehlike sorumluluğu alanında bir genel ilkeye sahip olması, AHFİ ile bu hususta kuşkusuz ilk önerilen şeydir. TBK m. 71’in kabulü ile, Türk Hukuku ile AHFİ arasındaki bu noktadaki farklılık ortadan kalkmıştır.

AHFİ’deki genel kuralın alışılmışın ötesinde tehlike arz eden faaliyetleri konu edinmesi, TBK’deki düzenlemede bulunmayan bir noktadır. Ancak AHFİ’nin, alışılmış (mutat) tehlikeli faaliyetlerin de ulusal hukuklar tarafından tehlike sorumluluğu altında düzenlenmesine olanak tanıyan yapısı, bu farkı önemsizleştirmektedir.

Tehlike sorumluluğunun genel ilkesi üzerinde, Türk Hukuku ile AHFİ arasındaki en önemlilik farklılık, sorumluluğu doğuran olgu (yani tehlike olgusu) üzerindedir. Türk Hukukunda genel ilke, sadece *işletme faaliyetleri* ile sınırlanmışken; AHFİ, daha kapsamlı şekilde, *tehlike arz eden faaliyetleri* konu edinmektedir.

vd.; Antalya, 661; Akkayan-Yıldırım, 214 vd; Erdem, 221-222; Erişgin, 89-91; Sanlı, 79-81; Atamer, 22-23; Saraç, 64 vd.

⁵¹ Belirtmek gerekir ki, gerekli tüm özenin gösterilmesi durumunda bile faaliyetin sıkça veya ağır zararlar doğurabilecek olması, aslında tehlikenin “önemli ölçüde” olup olmadığını belirlemede kullanılan bir ölçüttür. Bkz. Erişgin, 80; Erdem, 218; Yılmaz, 572; Akartepe, A.; Türk Borçlar Kanunu’nun Haksız Fiillerden Doğan Borç İlişkileri Alanında Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Sa. 1-2, 2012, s. 170-171.

Kaynakça

- Akartepe, A.;** Türk Borçlar Kanunu'nun Haksız Fiillerden Doğan Borç İlişkileri Alanında Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Sa. 1-2, 2012, s. 159-190.
- Akkayan-Yıldırım, A.;** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Kusursuz Sorumluluğun Özel Bir Türü Olarak Tehlike Sorumluluğu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 70, Sa. 1, 2012, s. 203-220.
- Antalya, G.;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt:1, 2. Baskı, İstanbul 2013.
- Atamer, Y.;** Revize Edilmiş Türk Borçlar Kanunu Tasarısına İlişkin Değerlendirme ve Teklifler, Hukuki Perspektifler Dergisi, Sa. 6, 2006, s. 8-36.
- Basedow, J.;** Avrupa Özel Hukukunun Doğuşu, (Çeviren: **Oğuz, A.**), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 52, Sa. 3, 2003, s. 1-18.
- Büyüksağış, E.;** Tehlike Esasına Dayanan Genel Sorumluluk Kuralı Üzerine Eleştirel Değerlendirmeler, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8/2006, s. 1-19.
- Büyüksağış, E./van Boom, W. H.;** Strict Liability in Contemporary European Codification: Torn Between Objects, Activities, and Their Risks, Georgetown Journal of International Law, Vol. 44, 2/2013, s. 609-640.
- Erdem, M.;** Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Tehlike Sorumluluğu, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, 3-4 Haziran 2011, Sempozyum No:III, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, 2. Bası, İstanbul 2012, s. 213-222.
- Eren, F.;** Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 16. Baskı, Ankara 2014.

- Erişgin, N.;** Türk Borçlar Kanunu Madde 71: Genel Tehlike Sorumluluğu, Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu, (Derleyen: **Kırca, Ç.**), İstanbul 2013, s. 59-93.
- Fischer-Czermak, C.;** Der Entwurf einer allgemeinen Gefährdungshaftung, Österreichische Notariatszeitung (ÖNZ) 2006, s. 1-10.
- Griss, I.;** Gefährdungshaftung, Unternehmerhaftung, Eingriffshaftung, in: Entwurf eines neuen österreichischen Schadenersatzrechts, Tort and Insurance Law, Vol. 15, hrsg. von. Griss, I./Kathrein, G./Koziol, H., Wien 2006.
- Honsell, H.;** Die Reform der Gefährdungshaftung, <http://www.honsell.at/Publikationen/Aufsätze.htm> (erişim tarihi: 30.11.2007) (makalenin basılı formatı için bkz. Zeitschrift für Schweizerisches Recht (ZSR) 1997, s. 297-314).
- Koch, B. A.;** Strict Liability, in: Principles of European Tort Law, Text and Commentary, ed. by European Group on Tort Law, Wien 2005, s. 101-111, (Koch, in: PETL).
- Koch, B. A.;** The “Principles of European Tort Law”, ERA Forum, 8/2007, s.107-124, (Koch, in: ERA).
- Koch B. A/Koziol, H. (Hrsg):** Compensation for Personal Injury in a Comparative Perspective, Tort and Insurance Law, Band: 4, Wien/Newyork 2002.
- Korkusuz, R.;** Hukukumuzda Tehlike Sorumluluğu Uygulaması ve Yeni Borçlar Kanunu’ndaki Düzenlemesi, Tazminat ve Sorumluluk Hukuku Sempozyumu, 28-29 Mayıs 2009, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara 2009, s. 147-207.
- Koziol, H.;** Der österreichische Entwurf eines neuen Schadenersatzrechts, HAVE 4/2005, s. 310-320.
- Kuntalp E./Barlas, N./Ayanoğlu Moralı, A./Çavuşoğlu Işıntan, P./İpek, M./Yaşar, M./Koç, S.;** Türk Borçlar Kanunu Tasarısı’na İlişkin Değerlendirmeler, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2005.

- Neethling, J.;** Toward a European Ius Commune in Tort Law: a Practical Experience, *Fundamina: A Journal of Legal History*, Vol. 12, 1/2006, s. 81-92.
- Nolan, V. E./Ursin, E.;** The Revitalization of Hazardous Activity Strict Liability, *North Carolina Law Review*, Vol. 65, 1987, s. 257-314.
- Oertel, C.;** Objektive Haftung in Europa, *Rechtsvergleichende Untersuchung zur Weiterentwicklung der verschuldensunabhängigen Haftung im europäischen Privatrecht*, Tübingen 2010.
- Oğuzman, M. K./Öz, M. T.;** Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Cilt:2, 10. Bası, İstanbul 2013.
- Öztekin, G.;** Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Birliği Düzenlemesi, İstanbul 2006.
- Sanlı, K. C.;** Kusursuz Sorumluluk Halleri, Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, (Derleyen: **İnceoğlu, M. M.**), İstanbul 2012, s. 61-85.
- Saraç, S.;** Türk Borçlar Kanunu'nda Tehlike Sorumluluğu, İstanbul 2013.
- Steininger, B. A.;** Austria, Reports, in: *European Tort Law 2005, Tort and Insurance Law Yearbook*, ed. By Koziol, H./Steininger B. C., Wien 2006.
- Tandoğan, H.;** Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ankara 1981.
- Tiftik, M.;** Türk Hukukunda Tehlike Sorumluluklarının Genel Kural ile Düzenlenmesi Sorunu, 2. Baskı, Ankara 2005.
- Uluslan, İ.;** Tehlike Sorumluluğu Üstüne, *Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt:4, Sa. 6, 1970, s. 23-57, (Uluslan, Tehlike Sorumluluğu Üstüne).
- Uluslan, İ.;** Türk Borçlar Kanununda Yer Alan Genel Tehlike Sorumluluğu Kuralına İlişkin Birkaç Tespit ve Hukuk Düzeni Tarafından Faaliyetine İzin Verilmiş Önemli Ölçüde Tehlike Arzeden İşletmelerin Yol Açtığı Zararların Uygun Bir Bedelle Denkleştirilmesi Sorunu, *E-Journal of Yasar University (Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi)*, Prof. Dr.

Aydın Zevkliler'e Armağan, Cilt: 8, Özel sayı, 2013, s. 2897-2905, (Ulusan, Genel Tehlike Sorumluluğu Kuralı).

Üçışık, G.; Tehlike Sorumluluğunun Genel Kural ile Düzenlenmesi, Tazminat ve Sorumluluk Hukuku Sempozyumu, 28-29 Mayıs 2009, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara 2009, s. 127-145.

Wagner, G.; The Project of Harmonizing European Tort Law, in: European Tort Law 2005, Tort and Insurance Law Yearbook, ed. By Koziol, H./Steininger B.C., Wien 2006, s. 650 vd.

Widmer, P.; Ein erster Schritt zu einem europäischen Haftpflichtrecht?, HAVE3/2005, s. 245-248.

Yavuz, C.; Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'na Göre "Kusursuz Sorumluluk" Halleri ve İlkeleri, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Roma Hukukundan Modern Hukuka Sorumluluk Sempozyumu özel sayısı, Cilt: 14, Sa. 4, 2008, s. 29-61.

Yılmaz, S.; Türk Borçlar Kanunu Tasarısında Sebep Sorumluluklarına İlişkin Yeni Hükümler, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 59, Sa. 3, 2010, s. 551-578.